

АНАЛІЗ ТА ПРИЙОМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Функціонування суб'єктів господарювання може здійснюватись успішно лише з допомогою ефективного, розумного і зваженого менеджменту. Оцінка фінансового стану суб'єктів господарської діяльності є напроцуд актуальною у часи існування ринкових відносин. Адже, проводячи аналіз фінансового стану суб'єкта господарської діяльності можливо оцінити процеси нарощування або виснаження фінансового потенціалу підприємства; підвищити ефективність формування та використання грошових ресурсів.

Фінансовим станом підприємства називають економічну категорію, що показує стан капіталу в процесі його кругообігу та можливість суб'єкта господарювання до розширення своєї діяльності [4, с. 39]. Фінансовий стан характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Фінансовий стан визначає конкурентоспроможність підприємства, є гарантом ефективності діяльності як самого підприємства, так і його партнерів [5, с. 7].

Питанням оцінки фінансового стану суб'єктів господарської діяльності займались такі вітчизняні вчені як І. П. Отенко, Б. Є. Грабовецький, Г.О. Крамаренко, О. Я. Базилінська, Р. Б. Сокольська, І. О. Школьник та інші.

При проведенні оцінки фінансового стану суб'єктів господарської діяльності застосовують сукупність методичних прийомів фінансового аналізу. До основних методичних прийомів відносять: використання абсолютних, відносних і середніх величин для розрахунку; застосування порівняння, групування, індексного методу, методу ланцюгових підстановок, [4, с. 10], використання балансового прийому.

Абсолютні і відносні величини – займають значне місце в аналізі для оцінки результатів і динаміки господарських процесів і явищ. Абсолютні величини відображають кількісні сторони економічних явищ і процесів. Це іменовані числа, вони завжди мають одиниці вимірювання [2, с. 29].

Середні величини – використовуються для узагальнення кількісних характеристик якісно однорідних явищ і процесів (наприклад, середня ціна, середня заробітна плата тощо). За допомогою середніх можна здійснити порівняльний аналіз кількох сукупностей, дати характеристику закономірності розвитку соціально-економічних явищ і процесів. В залежності від характеру досліджуваних явищ і процесів в економічному аналізі використовуються різні види середніх величин: середні арифметичні, середні гармонічні, середні квадратичні, середні геометричні. Із сукупності середніх найчастіше використовуються середні арифметичні: проста і зважена. [2, с. 32-33].

За допомогою прийому порівнянь проводиться аналіз фінансових явищ або процесів, які порівнюються з іншими однакісними явищами або процесами з метою виявлення загальних рис або розходжень [4, с. 10].

Виділяють такі різновиди порівняльного аналізу: горизонтальний, вертикальний, трендовий та міжгосподарський [6, с. 25]. Горизонтальним аналізом є порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом. В свою чергу, вертикальний аналіз ґрунтується на визначенні структури показників для оцінювання впливу різних факторів на кінцевий результат [1, с. 9]. Під час трендового аналізу вивчаються відносні темпи зростання та приросту показників за кілька періодів до базового року [4, с. 11]. Міжгосподарський аналіз полягає в порівнянні показників з показниками інших підприємств (структурних підрозділів), середньогалузевими або середніми загальноекономічними даними [6, с. 25].

Групування – використовуються майже у всіх економічних дослідженнях. Необхідність проведення групування обумовлено тим, що економічні явища і процеси характеризуються великою кількістю первинних даних, які відображають ці явища і процеси. Групування передбачають певну класифікацію явищ і процесів, а також причин і факторів, що їх обумовлюють. [2, с. 27]. Залежно від поставленої мети розрізняють типологічні, структурні і факторні групування.

Типологічне групування дозволяє виділити найхарактерніші групи, типи явищ, з яких складається неоднорідна статистична сукупність, визначити істотні відмінності між ними, а також ознаки, які є спільними для усіх груп (наприклад, кадровий склад персоналу підприємства).

Структурні групування дозволяють вивчити склад однорідної сукупності, а також проаналізувати структурні зрушення (наприклад, склад основних або оборотних засобів, групування робітників за виконанням норм виробітку).

Факторні групування відображають причинно-наслідкові взаємозв'язки між результативним показником і фактором (факторами), що визначають його рівень (наприклад, залежність середньогодинної заробітної плати від стажу роботи; залежність продуктивності праці від рівня механізації і автоматизації виробництва).

Структурні групування поділяються на дискретні та інтервальні. У дискретних групуваннях величина ознаки (досліджуваній показник) подається окремим числом, а в інтервальних групуваннях – у вигляді інтервалів [2, с. 27-28].

Індексний метод ґрунтується на відносних показниках, що відображають відношення рівня даного явища до рівня його у минулому або до рівня аналогічного явища, прийнятого за базу.

Приєм ланцюгових підстановок використовується для визначення впливу окремих факторів на відповідний сукупний фінансовий показник. Суть прийому ланцюгових підстановок полягає в послідовній заміні планової величини одного з доданків алгебри або одного із співмножників фактичною його величиною; решта всіх показників при цьому залишається незмінними. Така заміна дозволяє встановити ступінь впливу кожного фактора на сукупний фінансовий показник. [3, с. 9-10].

Балансовий прийом – використовується для відображення двох груп взаємозв'язаних і урівноважених економічних показників. Він застосовується для аналізу використання робочого часу, сировинних і матеріальних ресурсів. Балансовий метод може також бути використаний для оцінки забезпеченості підприємства основними фондами, особливо їх активної частини – устаткуванням, машинами, приладами. [2, с. 26].

Таким чином, значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. Тільки за своєчасної правильної оцінки фінансового стану та подальшому впровадженню необхідних заходів, спрямованих на покращення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть не лише підвищити ефективність формування та використання грошових ресурсів, але й взагалі відновити свою платоспроможність та прибутковість.

1.Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. / О.Я.Базілінська – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с. 2.Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність: навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с. 3.Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с. 4.Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навч. посіб./ І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с. 5. Сокольська Р.Б. Фінансовий аналіз – навчальний посібник / Р.Б. Сокольська, В.Д. Зелікман, Т.В. Акімова, Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 92 с. 6.Школьник І. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / За заг. ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.